

PREEK DOOR DE WEEK+ n.a.v. zondag 12 mei 2024

Prediker: Remy Splinter

Preekserie: Jullie zullen Mijn getuigen zijn

Titel: Goden door mensenhanden gemaakt

Bijbelgedeelte: Handelingen 19:23-40 (NBV21)

²³ Omstreeks die tijd ontstond er grote opschudding naar aanleiding van de Weg. ²⁴ Dat kwam door een zekere Demetrius, een zilversmid die Artemistempeltjes vervaardigde en zo zijn ambachtslieden een ruim inkomen verschaft. ²⁵ Hij riep hen en de arbeiders die bij de werkzaamheden betrokken waren bijeen en zei tegen hen: 'Mannen, jullie weten dat onze welvaart afhankelijk is van dit werk. ²⁶ Maar jullie hebben uiteraard ook gemerkt dat Paulus niet alleen in Efeze, maar in bijna heel Asia een grote groep mensen heeft weten te overtuigen van zijn opvatting dat goden die door mensenhanden worden gemaakt geen goden zijn. ²⁷ Daardoor dreigt niet alleen ons beroep in diskrediet te raken, maar bestaat ook het gevaar dat de tempel van de grote godin Artemis in aanzien zal dalen en dat zijzelf, die in heel Asia en overal ter wereld wordt vereerd, van haar luister zal worden beroofd.' ²⁸ Bij het horen van deze woorden ontstaken zijn toehoorders in hevige woede en barstten los in geschreeuw: 'Groot is de Artemis van Efeze!' ²⁹ De hele stad raakte in rep en roer. De menigte liep te hoop bij het theater en sleurde Gajus en Aristarchus mee, twee Macedonische reisgenoten van Paulus. ³⁰ Paulus wilde zich onder de menigte begeven, maar de leerlingen weerhielden hem daarvan. ³¹ Bovendien stuurden enkele hoge functionarissen, die hem vriendschappelijk gezind waren, een boodschap naar hem met het dringende advies om niet naar het theater te gaan. ³² Daar schreeuwde de menigte inmiddels van alles door elkaar, want er heerste grote verwarring en de meeste mensen wisten niet eens waarom ze bijeengekomen waren. ³³ De Joden duwden Alexander naar voren, die van sommigen uit de menigte tekst en uitleg kreeg; met een handgebaar gaf hij te kennen dat hij een verdedigingsrede wilde houden voor het volk. ³⁴ Maar toen men merkte dat hij een Jood was, hief de menigte de kreet aan: 'Groot is de Artemis van Efeze!' Dit geschreeuw hield wel twee uur aan. ³⁵ Uiteindelijk bracht de stadssecretaris de menigte tot bedaren. Hij zei: 'Efeziërs, er is toch geen mens die niet weet dat onze stad de zorg draagt voor de tempel van de grote Artemis en voor het beeld dat uit de hemel gekomen is? ³⁶ Niemand kan dat feit ontkennen; daarom moet u kalm blijven en niet onbezonnen te werk gaan. ³⁷ De mannen die u hierheen hebt gebracht, zijn immers geen tempelschenners en belasteren evenmin onze godin. ³⁸ Mochten Demetrius en zijn ambachtslieden met iemand een geschil hebben, dan bestaan daar rechtszittingen en proconsuls voor; laten ze dan maar een aanklacht indienen. ³⁹ Als er daarbuiten nog iets anders is dat u wenst, zal dat op een officiële volksvergadering behandeld worden. ⁴⁰ We lopen toch al het gevaar dat we ter verantwoording worden geroepen voor het oproer van vandaag, daar we deze onlusten op geen enkele manier kunnen goedpraten.' Na deze woorden maakte hij een einde aan de bijeenkomst.

Bijzonderheden: De achttiende preek in onze preekserie vanuit Handelingen.

Het is de week voor Pinksteren, we leven toe naar een dienst met dopen en ledenbevestiging.

MOGELIJKE AANVULLENDE BIJBELLEZINGEN

Kies vóór de kringbijeenkomst welke je daarvan wilt lezen.

Exodus 20:2-5a, Deuteronomium 4:28, Psalm 115:4-8, Jesaja 9:5, Jesaja 44:10-20, Jeremia 10:3:5, 2 Korintiërs 1:8-11

ENKELE OPMERKINGEN

Paulus is begonnen aan zijn derde zendingsreis vanuit Antiochië en belandt uiteindelijk in Efeze. Daar onderwees hij in de synagoge, maar zijn boodschap werd daar afgewezen. Daarom week hij uit naar de school van Tyrannus waar hij twee jaar lang dagelijks onderwijs gaf aan iedereen die het wilde horen. Ook lezen we hoe er een opwekking plaatsvond onder mensen die zich met magie bezighielden. Zij verbrandden zelfs hun boekrollen publiekelijk, waaruit we kunnen opmaken dat het verblijf van Paulus en de groei van de kerk niet onopgemerkt is gebleven. In vers 20 lezen we ook dat het woord van de Heer zegevierde en steeds meer gehoor vond. Zo'n voortgangsverslag is typisch voor Lukas en vormt een leidraad door het boek Handelingen heen (6:7, 9:31, 12:24, 16:5, 19:20, 28:31). Paulus stond op het punt om te vertrekken, toen er een grote opschudding in de stad ontstond naar aanleiding van de Weg. Dit leidde tot drie reacties die ons leren hoe afgoden mensen van God af kunnen houden, zowel toen als nu.

1. Verontwaardiging van Demetrius

De zilversmid Demetrius sprak zijn werknemers toe en uitte zijn grote zorgen over de groeiende aanhang van de Weg en opvattingen van Paulus. Zij verdienden hun geld met het verkopen van beeldjes van Artemis (tempeltjes). Maar deze nieuwe religieuze beweging was gestoeld op het idee dat "goden die door mensenhanden worden gemaakt geen goden zijn." Paulus preekte dit waarschijnlijk zo vaak, dat zelfs een zilversmid uit Efeze (die waarschijnlijk Paulus niet zelf gehoord had) dit kon samenvatten. In Handelingen 17 kregen we een indruk van wat Paulus te zeggen had over afgoden, maar in dit hoofdstuk lezen we de consequenties van die verkondiging. Een illustratie van de kracht van afgoderij. Dit was dus een grote bedreiging voor hun inkomsten en een belediging voor hun godin Artemis. Zij hadden een gigantische tempel laten bouwen ter ere van Artemis, wat nu beschouwd wordt als een van de zeven wereldwonderen van de antieke wereld. Demetrius was in staat om in zijn eentje een hele groep mensen te laten ontsteken in woede en de straat op te laten gaan.

Lukas heeft het over een grote opschudding naar aanleiding van de Weg. Zo werden de leer en de leerlingen van Jezus genoemd, volgers van de Weg, de Waarheid en het Leven. Als mensen tot geloof komen, is dat meer dan alleen het aannemen van andere ideeën over God en Jezus; het heeft consequenties voor heel je leven. Wij hebben van bekering een verstandelijk idee gemaakt, het aannemen van bepaalde geloofsovertuigingen. Maar dit zien we niet terug in Handelingen, waar het veel verder gaat. Zoals Eugene Peterson zegt in zijn boek *The Jesus Way: De weg van Jezus gecombineerd met de waarheid van Jezus leidt tot het leven van Jezus*. Dit betekent dat we niet alleen verstandelijk moeten geloven dat Jezus alleen onze Verlosser en Heer is, maar dat we daarmee ook afstand doen van afgoden in onze levenswandel. Denk aan de magiërs die tot geloof kwamen en als consequentie daarvan hun kostbare boeken verbrandden (vers 19). En hoewel we niet meer neerknielen voor godenbeelden, zijn afgoden vandaag de dag nog steeds deel van ons alledaagse leven. Je bent tot geloof gekomen, maar heb je ook afgedaan met je afgoden? Heeft het voor een opschudding gezorgd in jouw leven?

De pas overleden predikant uit New York, Tim Keller, heeft hier veel over geschreven. Hij zegt dat het niet de vraag is of je *iets* aanbidt, maar *wat* je aanbidt. Iedereen plaatst iets in het middelpunt van zijn of haar leven. En het is wanneer we goede dingen behandelen als ultieme dingen, dan hebben we er een afgod van gemaakt. We weten dat we met een afgod te maken hebben, wanneer God niet meer onze ultieme bron is van geluk, veiligheid en zekerheid. Het zijn relatieve dingen die worden verabsoluteerd. Het zijn dingen uit de creatie die een goddelijke status toegekend krijgen; goden gemaakt door mensenhanden. Het gaat verder dan het onderscheid tussen verlangens naar goede dingen en naar slechte dingen. Slechte verlangens zijn niet verlangens naar slechte dingen,

maar ontspoorde verlangens naar goede dingen. Iets goeds als familie, kan een afgod worden als je in de greep bent van de goedkeuring van je ouders of het slagen van je kinderen. Iets goeds als geld of je carrière, kan gemakkelijk een afgod worden. Of ik denk aan onze mobiele telefoons en het gebruik van social media, niet meer weg te denken uit ons leven. Stuk voor stuk goede dingen die ultieme dingen kunnen worden als we niet uitkijken. Het zijn niet meer dingen die je in je bezit hebt, maar die jou in hun bezit hebben. Je maakt deze dingen te belangrijk en verwacht dat het je een gevoel van vervulling gaat geven. Dat is de reden dat Demetrius en de ambachtslieden zo verontwaardigd reageerden: hun afgod stond op het spel; niet alleen de roem van Artemis, maar ook hun welvaart en rijkdom die daaraan verbonden waren.

2. Verwarring van de menigte

Wanneer jou iets wordt afgenomen dan kan je daar verdrietig om zijn, zelfs boos. Maar wanneer je leven instort en je losbarst in geschreeuw, zoals deze ambachtslieden, dan is er meer aan de hand. Dan ben je in de greep van een afgod: iets goeds (zoals geld) wat je iets ultiems hebt gemaakt. Wat zit er achter al deze onrust? In vers 27 geeft Demetrius verschillende redenen: niet alleen hun baan staat op de tocht, maar het tast het aanzien aan van hun godin. Maar wat er achter deze ogenschijnlijke geldzucht en eerezucht schuil zit is angst. Iedereen is ergens anders bang voor en die angst kan je in de armen van je afgoden jagen. Als je bijvoorbeeld bang bent voor de afwijzing van je ouders, dan doe je alles om in hun ogen een succes te zijn. Als je bang bent dat je overbodig bent, zal je er alles aan doen om nodig gevonden te worden, alsof je leven ervan afhangt. Daarom is het goed om je zonden niet alleen te duiden als slecht gedrag dat gecorrigeerd moet worden. Maar om je af te vragen wat er nu zo belangrijk en noodzakelijk is, dat het de plek van God in je leven heeft ingenomen. Je bent bang dat je iets tekort gaat komen en dat God daar niet in zal voorzien, waardoor je zelf het heft in handen neemt.

De ambachtslieden waren bang dat hun inkomsten wegvielen en daarom gingen ze de straat op en schreeuwden: 'Groot is Artemis van Efeze!' De stad raakte in rep en roer en er ontstond verwarring. Heel veel mensen wisten niet eens waarom ze hier waren. Ze schreeuwen door elkaar en men weet niet meer wat ze moeten geloven. Dit is herkenbaar voor ons; ook in onze tijd klinken er veel geluiden die leiden tot polarisatie. Afgelopen week hebben we zelfs dichtbij huis kunnen zien hoe demonstraties uit de hand kunnen lopen. Een menigte gevuld met gevoelens van woede en angst, waar relschoppers ook nog eens kans zien om tekeer te gaan. Het is een soort massahysterie waar een bepaalde emotie overslaat van de een op de ander. We zijn sociale wezens en kijken naar elkaar om vervolgens elkaar te kopiëren: kuddegedrag. Iemand die dit wilde aantonen was de bekende illusionist Victor Mids. In een winkelcentrum liet hij iemand in een wachtrij staan en dat wekte interesse op bij mensen. Uiteindelijk gingen mensen ook in de rij staan, zonder dat ze wisten waar het voor was. Ze lieten deze mensen een parcours met obstakels lopen door het centrum (link: <https://www.youtube.com/watch?v=nGEnwBc3C64>). Dit toont aan dat je meer beïnvloedbaar bent dan je denkt.

Afgoderij is dus niet alleen verticaal, een aangelegenheid tussen jou en God, maar ook horizontaal, omdat je gevormd wordt door de gemeenschap waar je deel van uitmaakt. Daarom is het belangrijk om omgeven te zijn met goede mensen. Voor je het weet kan je meegezogen worden in een groep met bepaalde denkbeelden en emoties waar je zelf niet voor gekozen hebt. Denk aan de social media fuik waar je in kan zwemmen, waar algoritmes precies kunnen inschatten wat jouw interesses zijn en jou voeden met nieuws uit jouw eigen hoek. Daarom hebben we elkaar nodig in de kerk, om elkaar scherp te houden, in gesprek te blijven om elkaar te behoeden voor afgoden die ons leven in sluipen. We kunnen bang worden door al het nieuws wat er op ons afkomt, door dingen die ons overkomen en we verliezen controle en zekerheid. En dan ben je kwetsbaar om je

zekerheid in andere dingen te zoeken dan in Jezus en kan een afgod je in de greep houden. Maar juist ons gevoel van onzekerheid en zelfs onze angst kan ook een mooie voedingsbodem zijn voor ons vertrouwen op God. Als alle zekerheden wegvallen, komt het aan op geloof. Het is de uitdaging om niet mee te gaan met de woeste golven van angst die tekeer gaan aan de oppervlakte, maar om een laag dieper in de rust van een onderstroom van geloof en vertrouwen te blijven.

3. Verering van Artemis

Al deze onrust leidt ertoe dat ze hun godin vereren door twee uur lang massaal te roepen: 'Groot is de Artemis van Efeze!' Hoewel er psychologische en sociologische aspecten zitten achter afgoderij, is het uiteindelijk een geestelijk probleem. De vraag is waar je diepste verlangen naar uitgaat, dat is wat je tot de god van je leven maakt. Maar de God van de Bijbel is een jaloerse God die in de tien geboden oproept geen andere afgoden te vereren behalve Hem. Hij is een persoonlijke God die een liefdesrelatie met je wil. En wanneer je afgoden dient, breek je niet alleen zijn regels, maar Zijn hart. Hij is niet een afstandelijke god die alleen maar op komt dagen als je hem nodig hebt. Zo zouden we Hem misschien wel graag hebben. C.S. Lewis zegt in zijn boek *The Problem of Pain* dat we geen vader in de hemel willen, maar een lieve grootvader die zijn kleinkinderen verwent met snoep en zich verder niet bemoeit met de opvoeding. Dat is niet de ware God die jouw aanbidding waard is. Dat is een god gemaakt naar jouw eigen evenbeeld in plaats van andersom. Een wensbeeld van hoe je wil dat God is en die zal je uiteindelijk niet gelukkig maken. Geluk is te vinden als je Hem kent zoals Hij is en als je op Hem gaat lijken. Als je wordt zoals Hij jou bedoeld heeft. Want uiteindelijk word je wat je aanbidt. Aanbid je goden gemaakt van steen, dan zal het je verharderen vanbinnen. Maar aanbid je de levende God, dan zal jij ook tot Leven komen.

We zien in dit verhaal dat een afgod levenloos is en daarom verdedigd moet worden om te kunnen overleven. De mensen houden Artemis in leven door het voor haar op te nemen. Maar de levende God hoeft niet verdedigd te worden, omdat Hij op kan komen voor Zichzelf. God heeft geen advocaten nodig, maar je mag Zijn getuige zijn. Zo hoefde Paulus mensen ook niet te overtuigen met goede argumenten, maar verkondigde hij twee jaar lang trouw het evangelie. Uiteindelijk is het God die voor ons strijdt in plaats van andersom. Afgoden daarentegen beloven je de wereld en in ruil daarvoor vragen ze alles van je. Jij moet werken, maar aan het eind laten ze je altijd met lege handen achter. Je doet je best om je doel te behalen, maar het is nooit genoeg om een gevoel van vervulling te bereiken. Dat is in zekere zin wat de toespraak van de stadssecretaris blootlegt, namelijk dat al deze onrust niet veroorzaakt wordt door Paulus, maar door henzelf en hun afgoderij. Artemis moet de stad rust en vrede geven, maar hier lezen we precies het tegenovergestelde. Oftewel: een afgod geeft nooit wat hij belooft. Hij heeft je volledig in zijn macht en laat je door allerlei hoepels springen, om je vervolgens onvervuld en leeg achter te laten. Jezus is de enige Heer die je geeft wat Hij je belooft. En dat geeft Hij je zelfs terwijl je het niet verdiend hebt, pure genade!

Het probleem is dat het niet genoeg is om dit alleen met je hoofd te weten. Want hoewel je de goede antwoorden kent, kunnen de verlangens van je hart soms uitgaan naar andere dingen. En je kan daar niet tegen vechten, want het antwoord is namelijk niet dat je op wilskracht minder van aardse dingen moet gaan houden, maar dat je meer van Jezus moet gaan houden. Pas als de liefde van Jezus jouw hart in vuur en vlam heeft gezet, ga je inzien dat geld je niet kan redden, dat je carrière niet voor je zonden kan sterven, dat je ouders niet jouw rechters zijn en dat je partner niet jouw redder is. Jezus is de enige die al die beloftes ook daadwerkelijk waar kan maken. Alleen dan kan je tegen al je afgoden (geld, goedkeuring van ouders, genegenheid van een partner) zeggen: "ik kan zonder jou, want ik heb Jezus." En alleen als je het losgelaten hebt, kun je het echt bezitten, in plaats van dat het jou in bezit heeft. Dan hou je de goede dingen die God je geeft vast met een open hand, waarin je ze tegelijkertijd aanbiedt aan en ontvangt van Hem. Maar als jij je eraan vastklampt dan worden het goden door mensenhanden gemaakt waar jouw leven van afhangt. Sterft jouw

afgod, dan sterf jij ook. Maar de enige God die niet door mensenhanden is gemaakt, Hij werd mens om Zijn eigen handen te laten doorboren voor onze zonden uit liefde voor jou en mij. Hij is de ware God die stierf juist zodat jij niet hoeft te sterven, maar eeuwig leven mag hebben. Pas als dat je raakt en je vervult met vreugde, dan ga je Hem dienen uit liefde in plaats van plichtsbef. En dan verbleken al die andere afgoden in vergelijking met Zijn heerlijkheid!

LIEDEREN

847 Onze schuilplaats is God

520 Wees mijn verlangen

281 Als een hert

Nothing but the Blood

633 Halleluja

Revelation song

GESPREKSVRAGEN

Onderstaande gespreksvragen zijn bedoeld als een voorzet voor de kringleider. *Bekijk welke je kunt gebruiken of kunt aanvullen met vragen die specifiek voor jouw kring of groep belangrijk kunnen zijn.*

1. Wissel uit wat jou in de dienst met name aansprak. Welke verandering brengt dit teweeg in jouw eigen geestelijk leven in navolging van Jezus? Denk daarbij ook aan wat jou in de Bijbeltekst en de preek van zondag opviel en aansprak. Als je daarin hebt ervaren dat de Heer tot je sprak, hoe zou je dan Zijn woord aan jou kunnen samenvatten?
2. Neem tijd om elkaar op te bouwen met het getuigenis van wat de Heer de laatste weken in je leven aan het doen is:
 - a. in het lezen van de Bijbel (Woord);
 - b. in de omgang met Hem in je gebedsleven (Gebed);
 - c. in hoe je bidt en je jezelf openstelt naar mensen die Hem nog niet kennen (Zending);
 - d. in hoe je bidt voor je mede-geloofsgenoten en hen zoekt te dienen in het geloof (Zorg);
 - e. in hoe je tot zegen bent voor je leefomgeving, in de straat en je werk, in je sociale leven (Zegen).
3. Noteer wat jou in de lezing in het bijzonder aansprak of bij jou tot vragen leidt en deel dit met elkaar.
4. Volgens Tim Keller is er sprake van afgoderij als je goede dingen tot ultieme dingen maakt, alsof je leven ervan afhangt. Wat zijn volgens jou nog meer kenmerken van een afgod? Hoe kan je ze ontdekken in je leven? Wat was volgens jou de ware afgod van Demetrius?
5. Het was “naar aanleiding van de Weg” dat er een grote opschudding ontstond. Als je Jezus volgt is dat meer dan alleen het omarmen van de waarheid. Als we ook bereid zijn om Zijn weg te bewandelen, zal dit ons leiden naar het ware leven. Dat betekent heel concreet: afstand doen van afgoden en Jezus op de eerste plek zetten in je leven. Hoe heeft de Weg in jouw leven voor opschudding gezorgd? Welke afgoden heb je op moeten geven? Met welke afgoden worstel je nog steeds? Hoe bepaal jij voor jezelf wat een afgod is of kan worden? Doe je daar wat mee? Hoe houd je het ‘veilig’?

6. Achter onze afgoderij zitten vaak diepere emoties zoals angst, schuld of wrok. Je bent bang dat je ergens in tekortkomt en dat God daar niet in zal voorzien. Wat is dat voor jou, waar ben jij bang voor? Welke schuldgevoelens zitten jou nog steeds achterna? Heb je nog ergens wrok in je leven die jou in de greep houdt?

7. De menigte raakte in verwarring en mensen wisten niet eens waarom ze bij elkaar gekomen waren. Hoe is dit herkenbaar voor jou persoonlijk? Waar merk jij dat je beïnvloedbaar bent door jouw omgeving om mee te gaan in bepaalde denkbeelden of bepaald gedrag? Hoe kunnen we elkaar helpen als huiskring om niet meegenomen te worden in de verwarrende berichten die dagelijks op ons afkomen?

8. Het is een valkuil om onze eigen ideeën te projecteren op God en Hem zo te maken naar ons beeld. Zo kan je niet de ware Jezus aanbidden, maar jouw versie van Hem. Hoe kan je dat voorkomen? Hoe zorg je ervoor dat je Hem echt kent zoals Hij is en niet zoals jij wil dat Hij is?

9. Afgoden laten ons het werk doen en komen hun beloftes niet na, maar bij Jezus is het precies andersom. In welke opzichten verschilt Jezus van Artemis? Waarom kunnen afgoden je nooit vervullen zoals God dat kan?

10. Onze Heer is de ware God die stierf juist zodat jij niet hoeft te sterven, maar eeuwig leven mag hebben. Pas als dat je raakt en je vervult met vreugde, dan ga je Hem dienen uit liefde in plaats van plichtsbesef. Raakt dit offer jou (nog steeds)? Vervult dit jou (nog steeds) met vreugde? Vind je van jezelf dat je Jezus uit plichtsbesef of uit liefde dient? Wat zou je anders willen zien? Bid hier samen voor.

11. We mogen genieten van goede dingen, maar we moeten ervoor zorgen dat het geen ultieme dingen worden. Het antwoord is niet om minder van de goede dingen in je leven te houden, maar om meer van Jezus te houden. Hoe kan jouw liefde voor Jezus blijven groeien? Wat maakt dat jouw verlangen naar Hem uit blijft gaan, zoals een hert smacht naar water?

GEBEDSSUGGESTIE

Heer, U alleen bent de ware God en U heeft geen gelijke! Toch zijn wij geneigd om van alle goede dingen die U geeft goden te maken. Omdat we U niet aan een touwtje hebben en een afgod ons die ogenschijnlijke wel lijkt te geven. Maar niets is minder waar, ze vragen alles van ons en laten ons leeg achter. Maar U doet precies het tegenovergestelde, U voert de strijd voor ons en geeft ons alles wat we nodig hebben. U bent trouw en komt Uw beloften na. Vergeef ons waar we bang zijn en U niet vertrouwen en onze vervulling zoeken in andere dingen. Maak ons vrij van de macht van afgoden in ons leven, alles wat ons van U afhoudt. Hoe belangrijk en noodzakelijk dingen in ons leven ook kunnen zijn, maak dat U altijd noodzakelijker bent! U bent onze tijd, ons geld, onze aandacht en bovenal, onze liefde allemaal waard! De enige ware God die niet door mensenhanden is gemaakt, koos ervoor om mens te worden, zodat wij niet meer hoeven te sterven. Wat een liefde, wat een Redder, wat een God! Halleluja, amen!

